

Erken Çocukluk Döneminde
Çevre Eğitimi
ve
Sürdürülebilirlik

Editör

Deniz KAHRİMAN PAMUK

Yazarlar

Burcu ÇABUK
Deniz KAHRİMAN PAMUK
Berat AHI
Nilgün CEVHER KALBURAN
Hande GÜNGÖR

Ankara
2019

Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Deniz KAHRİMAN PAMUK

Kitabımızda yer alan bütün fotoğraflar yazarlarımıza aittir. Kullanımı için çocuklardan ve ailelerinden gerekli izin alınmıştır.

© Tüm Hakları Saklıdır. 2019.

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları Anı Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık San. Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri herhangi bir bilgi depolama ve erişim sistemiyle veya mekânîk, elektronik, fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, aktarılamaz veya dağıtılamaz.

Yayıncı Sertifika No	: 16003
Matbaa Sertifika No	: 13268
ISBN	: 978-605-170-263-6
Kapak Resmi	: Pera ÖZTÜRK
Kapak Tasarımı	: Göksel ÇAKIR
Mizanpaj	: Göksel ÇAKIR
Dil Kontrol	: Göksel ÇAKIR
Baskı	: Sözkesen Matbaacılık
Adres	: İvedik OSB 1518. Sokak Mat-Sit İş Mrk. No: 2/40 Yenimahalle-ANKARA
Tel	: 0 312 395 21 10

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

KAHRİMAN PAMUK, Deniz
Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik

Anı Yayıncılık, Ankara/ Türkiye
2019, 1. Baskı, x+238 Sf., 16x24 cm

ISBN: 978-605-170-263-6

Eğitim, Erken Çocukluk Eğitimi, Çevre Eğitimi

Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik için Eğitim, İnsan ve Doğa, Biyofili, Doğa Yoksunluğu, Çevre, Çevre Okuryazarlığı, Ekolojik Okuryazarlık, Öğretmen, Toplum, Aile, Tekno-merkezcilik, Ekolojik Ayak İzi, Riskli Oyun, Tehlikeli Aletler

Anı Yayıncılık
Kızılırmak Sokak 10/A
Bakanlıklar/Ankara
Tel: 0 312 425 81 50 pbx
e-posta: aniyayincilik@aniyayincilik.com.tr
<http://www.aniyayincilik.com.tr>
A harfinin evrimi

İnsan, toplum ve çevresi arasındaki devamlı etkileşim, davranışın temel kaynağını oluşturur. Etkileşimlerin nitelikli, tutumların sağlıklı ve dolayısıyla davranışların doğru yönde olması ise o konudaki algıların doğru bilgilere dayanmasını gerektirir. Oysaki araştırma sonuçları günümüz bilimsel öğretilerinde yer alan bütünlük, düzenli ve kendi içinde işlevselliği olan bir çevre kavramı algısı konusunda çocuklar ve öğretmenlerin birtakım eksikliklerinin olduğunu göstermektedir.

Erken yaşlarda çocuklar için çevrenin keşfinin önemli olduğunu, çocukların algılarının çevrelerinde gördükleri ve deneyimledikleri ile sınırlı olduğunu düşündüğümüzde eğitim-öğretim süreçlerinin hem evde hem de okulda zenginleştirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bütün bunları yapabilmek için de çocuğun çevresindeki bütün yetişkinlerin, erken çocukluk dönemindeki çocukların özellikleri ve eğitim yaklaşımları konusunda bilgili olmaları şarttır. Farkındalıkları, bilgileri, becerileri ve bu konudaki projelere katılımları yüksek olmalıdır. Buna ek olarak yetişkinler, yaşam boyu öğrenme prensibini benimseyerek bilgilerini sürekli güncellemeli, evrendeki canlı cansız varlıklar konusunda meraklı olmalıdırlar. Doğadan ve doğallıktan uzak eğitimciler olmamalıdırlar. Çünkü ancak o zaman çevre eğitimine değer verebilir, okulda ve yakın çevrelerinde çocukların doğayı ve doğanın öğelerini keşfetmelerine olanak taşıyan öğrenme ortamlarını hazırlayabilir, çocukların ekolojik okuryazarlık gelişimlerini destekleyebilirler.

Çevre eğitimi konusunda doğru yaklaşımları dikkate alarak, ilgili kuramsal ve uygulamalı bilgilere yer vererek öğretmenleri desteklemeyi amaçlayan yazarları kutluyor, kitabın, okul öncesi ve ilkökul yıllarındaki çocukların öğretmeni olmayı amaçlayan adaylar için değerli bir kaynak olduğunu düşünüyorum.

Hem çocukların hem de çevremizin yüksek yararı için gösterilen çabaya teşekkürlerimle...

Prof. Dr. Gelengül HAKTANIR
Ocak 2019, Marmaris

'Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik' başlıklı kitabımız, modern dünyanın çocuklar ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için eğitim ortamlarında yapılabilecekler hakkında öğretmen adaylarına, öğretmenlere ve ebeveynlere, kuramı ve uygulamayı birleştirerek yol göstermek amacı ile hazırlanmıştır. Hazırladıkları bilimsel ve özgün içerikler ile kitabın oluşmasına katkı sağlayan değerli yazarlara çok teşekkür ederim.

Richard Louv'un da söylediği gibi çocukların sağlığı ve yeryüzünün sağlığı birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu kitabın en çok "doğa ile bağları kopartılmış çocukların doğaya dönme yolculuklarına" ışık tutmasını diler; sözlerimi bir çocuğun doğadaki mutluluğu hakkında yazdıkları ile bitirmek isterim:

"Çocuklar doğada neden daha mutlu olur?"

Çünkü ağaçlar bizim arkadaşımız. Nasıl mı? Ağaçlar canlı olduğu için, salıncak kurabildiğimiz için, uğur böcekleri bize uğur verdiği için... Başka bir sürü nedeni var, mesela: Oyun oynayacak alan olduğu için, derin nefes alabildiğimiz için, kartopu oynayıp kardan adam yapabildiğimiz için. Ve en önemli nedeni; evdeki oyuncaklarımız cansız; ama doğadaki çoğu şey canlı..." Ada ÖZTÜRK

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Deniz KAHRİMAN PAMUK

Ocak, 2019-Mersin

1. ÇEVRE EĞİTİMİ----- 1

Dr. Burcu ÇABUK

İnsan ve Doğa Etkileşimi -----	1
Biyofili (Doğaya Yakınlık - Canlının Kendini Koruma İçgüdüğü) -----	4
Doğa ile İlişkili Olma-----	5
Doğa Yoksunluğu-----	5
Çevre-----	9
Çevre Felsefeleri -----	10
Çevre Sorunları -----	12
Çevre Okuryazarlığı-----	17
Ekolojik Okuryazarlık -----	18
Çevre Eğitimi-----	20
Dünya’da Çevrenin Korunması ve Çevre Eğitiminin Tarihsel Gelişimi -----	21
Türkiye’de Çevrenin Korunması ve Çevre Eğitiminin Tarihsel Gelişimi -----	26
Çevre Eğitiminde Kazandırılması Gereken Amaçlar-----	30
Çevre Farkındalığı -----	30
Çevre Bilgisi-----	32
Çevre ile İlgili Beceriler -----	33
Çevre Tutumları-----	34
Çevre Katılımı -----	36
Yer Temelli Eğitim -----	36
Dış Mekân Eğitimi -----	38

2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇEVRE EĞİTİMİ----- 51

Dr. Öğr. Üyesi Deniz KAHRİMAN PAMUK

Erken Çocukluk Döneminin Çevre Eğitimi Açısından Önemi -----	51
Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitiminin Amacı -----	53

Erken Çocukluk Döneminde Gelişimsel Olarak Uygun Çevre Eğitimi Uygulamaları-----	56
Gelişim Alanları ve Erken Çocukluk Dönemi Çevre Eğitimi İlişkisi -----	62

3. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ ÇEVRE EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜ -- 71

Doç. Dr. Berat AHİ

Çevre Eğitiminde Öğretmenin Amacı -----	72
Çevre Eğitiminde Öğretmenin Alabileceği Roller -----	75
Kolaylaştıran Kişi Olarak Öğretmen -----	75
Değişimi Gerçekleştiren Kişi Olarak Öğretmen -----	75
Danışman Olarak Öğretmen -----	76
Örnek Olarak Öğretmen-----	76
Çevre Eğitiminde Öğretmenin Uygulaması Gereken İlkeler -----	77
Çevre Eğitiminde Öğretmenin Kullanabileceği Stratejiler -----	79
Çevre Eğitimi Sürecinin Öğretmen Tarafından Hazırlanması, Takip Edilmesi ve Değerlendirilmesi-----	84
Çevre Eğitimi Sürecinin Hazırlanması -----	84
Çevre Eğitimi Sürecinin Takibi ve Değerlendirilmesi -----	86
Sonuç -----	87

4. TOPLUM, AİLE VE ÇEVRE EĞİTİMİ İLİŞKİLERİ: ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ ÇEVRE EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARI----- 89

Doç. Dr. Berat AHİ

Dr. Öğr. Üyesi Deniz KAHRİMAN PAMUK

Toplumları Etkileyen Güncel Çevre Yaklaşımları -----	90
Derin ve Sığ Ekoloji -----	90
Gaia -----	92
Tekno-merkezcilik (Technocentrism)-----	92
Çeşitli Toplumlardaki Toplum-Çevre Eğitimi İlişkileri ve Erken Çocuklukta Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik için Eğitim Uygulamaları -----	94

Avustralya-----	94
Kanada-----	95
Çin Halk Cumhuriyeti -----	96
Kenya -----	97
Ekvator-----	98
Güney Afrika-----	98
Şili-----	99
Güney Kore -----	100
Norveç-----	100
Amerika Birleşik Devletleri (ABD)-----	101
Türkiye’de Toplum ve Çevre Eğitimi-----	101
Türkiye’de Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları -----	103
Sürdürülebilir Bir Toplum için Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi: Toplum ve Okul İş Birliği Neleri Kapsar ve Nasıl Sağlanabilir?-----	106
Çevre Eğitiminde Toplum ve Okul İş Birliğine Yönelik Etkinlik Örnekleri -----	111
Çevre Eğitiminde Ailenin Rolü-----	113
Ailede Çevre Eğitimine Yönelik Etkinlik Örnekleri-----	116
Sonuç -----	118

5. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İÇİN EĞİTİMİN GÖSTERGESİ OLARAK EKOLOJİK AYAK İZİ UYGULAMALARI----- 121

Doç. Dr. Nilgün CEVHER KALBURAN

Öğr. Gör. Hande GÜNGÖR

Bir Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Ekolojik Ayak İzi Kapsamında Neler Yapılabilir? -----	125
Gıda Tüketimi-----	127
Ulaşım-----	131
Enerji-----	133
Su Tüketimi -----	137

Atık Yönetimi ----- 140

Erken Çocukluk Eğitiminde Dönüştürülebilir Nesnelerin (Loose Parts)
Kullanılması ----- 147

6. RİSKLİ OYUNUN ÇEVRE EĞİTİMİ AÇISINDAN ÖNEMİ VE ALTERNATİF YAKLAŞIMLAR ----- 159

Doç. Dr. Nilgün CEVHER KALBURAN

Giriş ----- 159

Riskli Oyun ----- 162

Ferista Orman Anaokulunun Genel Özellikleri ----- 172

Büyük Yükseklik Deneyimleri ----- 178

Yüksek Hız Deneyimleri ----- 179

Tehlikeli Aletler ile İlgili Deneyimler ----- 181

Tehlikeli Unsurlar ile İlgili Deneyimler ----- 181

İtiş-Kakış Oyunu Deneyimleri ----- 183

Gözden Kaybolma Deneyimleri ----- 183

Sonuç ----- 184

7. ETKİNLİKLER ----- 193

Dr. Öğr. Üyesi Deniz KAHRİMAN PAMUK

Doç. Dr. Berat AHİ

8. EKLER ----- 231

Yetişkinler için İleri Okuma Önerileri ----- 231

Çocuklar için Kitap Önerileri ----- 232